

B. Τα αριθμητικά επίθετα που φανερώνουν τη σειρά, την τάξη λέγονται **τακτικά** και τα περισσότερα τελειώνουν σε -(τ)ος, -(τ)η, -(τ)ο π.χ. πρώτος μήνας, τρίτο βραβείο.

- Γράψτε με λέξεις τους αριθμούς που είναι στην παρένθεση και διαβάστε το άρθρο που δημοσιεύτηκε στα αθλητικά νέα μιας σχολικής εφημερίδας.

Τρία δημοτικά σχολεία στην πόλη μας, το (14^ο)
το (12^ο) και το (20^ο)
αποφάσισαν να στείλουν μια μικρή βοήθεια στα παιδιά της Νέας
Ορλεάνης. Έτσι, οργάνωσαν ένα μικρό «μαραθώνιο» στον οποίο, για να
πάρουν μέρος οι μαθητές, έπρεπε να αγοράσουν μια μπλούζα αξίας (19)
..... ευρώ. Στις (25) Νοεμβρίου,
έγινε ο αγώνας ανάμεσα στους μαθητές της (4^{ης})
τάξης και της (5^{ης}) τάξης των (3)
σχολείων. Πήραν μέρος (194) μαθητές.
Την (1^η) θέση πήρε ο Μίμης που κέρδισε (3)
..... προσκλήσεις για τους πανελλήνιους αγώνες στίβου.
Όμως όλοι όσοι συμμετείχαν στον αγώνα πήραν (1)
αναμνηστικό δίπλωμα.

Οι αριθμοί από το δεκατρία (13) ως το δεκαεννιά (19) γράφονται με μία λέξη.

Τα:	εννιά εννιακόσια εννιακοσιοστός] γράφονται με δύο v .
-----	---------------------------------------	-------------------------------

Τα:	ενενήντα ενενηκοστός ένατος] γράφονται με ένα v .
-----	-----------------------------------	-------------------------------

4. Ξαναδιαβάστε τον τίτλο του άρθρου για το μικρό ήρωα της Νέας Ορλεάνης. Προσπαθήστε να βρείτε τη σύνθετη λέξη που έχει πρώτο συνθετικό αριθμητικό.

Ποια είναι η λέξη;

Ποιο είναι το α' συνθετικό της;

Ποιο είναι το β' συνθετικό της;

Πολλές φορές χρησιμοποιούμε τα αριθμητικά σαν πρώτα συνθετικά σε σύνθετες λέξεις.

Ας δούμε ποια μορφή μπορούν να πάρουν τα απόλυτα αριθμητικά όταν είναι α' συνθετικά σε λέξεις:

Το ένας, μία, ένα	γίνεται μονό-	μονόδρομος
Το δύο	δι-	δίκοπο
	δισ-	δισέγγonos
Το τρία	τρι-	τρίγωνο
	τρις-	τρισαριθωμένος
Το τέσσερα	τετρα-	τετράγωνος

Από το πέντε ως το **ενενήντα εννέα** έχουν συνδετικό φωνήεν α.

πέντε

πεντ-**ά**-γωνο

επτά

επτ-**ά**-γωνο

εξήντα

εξηντ-**ά**-χρονος κτλ.

Δεν πρέπει να μπερδεύουμε το μόριο **δισ-**, πρώτο συνθετικό του δύο (δίποντο, δισέγγonos), με το ακώριστο μόριο **δυσ-** που σημαίνει δύσκολα, άσχημα: (δύστυχος, δύσμορφος, δυσάρεστος).

Πώς λέγεται με μια λέξη;

Η εκδρομή που διαρκεί τρεις ημέρες.	Πεντάτομη
Το σχήμα που έχει έξι γωνίες.	Τριήμερη
Ο αριθμός που έχει ένα ψηφίο.	Ενιαμελής
Η λέξη που έχει επτά συλλαβές.	Τετράποδα
Η εγκυκλοπαίδεια που έχει πέντε τόμους.	Διώροφη
Η οικογένεια που αποτελείται από εννέα άτομα.	Εξάγωνο
Ο μαθητής που είναι οχτώ χρόνων.	Οχτάχρονος
Τα ζώα που έχουν τέσσερα πόδια.	Επτασύλλαβη
Το σπίτι που έχει δύο ορόφους.	Μονοψήφιος

5. Ένας πολύ δυνατός άνεμος φύσηξε και πήρε κάποια γράμματα από τις λέξεις. Μαζέψτε τα και γράψτε τα στα κενά των λέξεων.

ψύχρ_μος

δ_στυχισμένος

τέσσερ_ς

ευθ_νη

ει

αι

η

ω

υ

δ_δέκατος

υπ_θυνότ_τα

τυφ_νας

υ

οι

ο

ι

δ_σεκτος

υπόλ_πος

_κοστός

ω

ευ

ι

6. Αντιγράψτε από το κείμενο 2-3 γραμμές που σας εντυπωσίασαν περισσότερο.

.....

.....

.....

.....

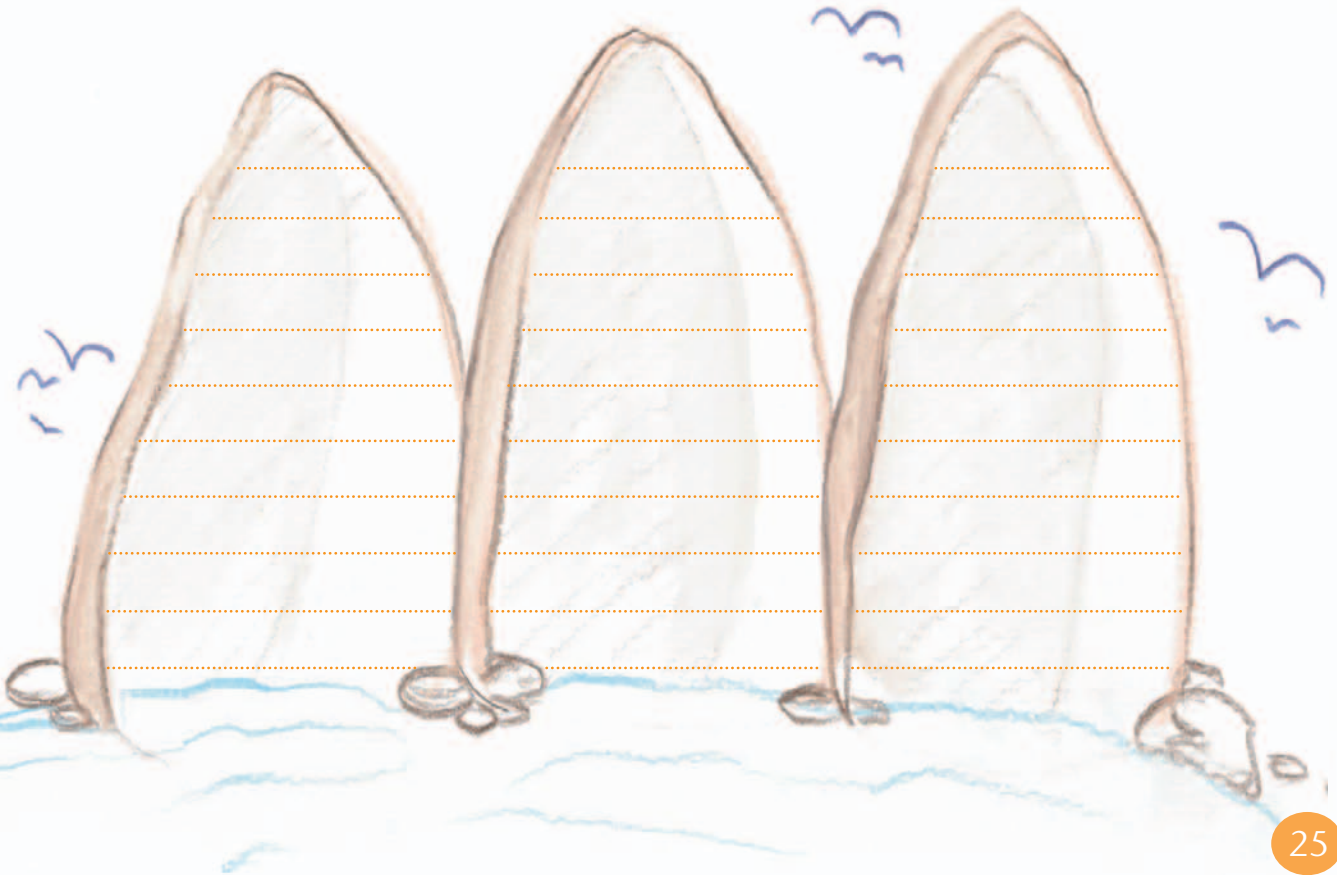
Ένας δυνατός αέρας φύσηξε **και οι λέξεις τρέχουν να κρυφτούν στις σπηλιές τους**. Ξεχωρίστε τις λέξεις σε ουσιαστικά, επίθετα και ρήματα και οδηγήστε τες στη σπηλιά τους!

μετανιώνω πορεία ήρωας
 αθωότητα βρετανικός
 ολημερίς χαρακτήρας κοπάδι κυριεύω ημίφως θόλος
 απογοπεύομαι σοβαρότητα φουρτουιάζω πυρώνω
 συναυλία παλικάρι θαρραλέος σταλαχτίτες
 τυφώνας ευθύνη πλημμυρισμένος ψύχραιμος γδέρνω
 αμερικανικός συγκινητικός σωστικός προμηθεύομαι
 ζηλιάρης ελάττωμα χατίρι

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

ΕΠΙΘΕΤΑ

ΡΗΜΑΤΑ

Για να δω τι έμαθα...	Σημειώνω ένα ✓ στο αντίστοιχο κουτάκι		
Σ' αυτή την ενότητα έμαθα:	Χρειάζομαι ακόμα βοήθεια	Μπορώ μόνος μου	Μπορώ να βοηθήσω το συμμαθητή μου
Πότε να βάζω το τελικό (ν) σε λέξεις.			
Να βρίσκω τα στοιχεία ενός άρθρου.			
Να ξεχωρίζω τα απόλυτα από τα τακτικά αριθμητικά επίθετα και να τα γράφω σωστά.			
Να διηγούμαι γεγονότα που έχω ζήσει με σύντομο τρόπο.			
Να χρησιμοποιώ τον αόριστο και το συνοπτικό μέλλοντα της ενεργητικής φωνής.			
Να γράφω σωστά σύνθετες λέξεις που αρχίζουν με ημί-.			
Να χρησιμοποιώ τον ενεστώτα, τον παρατατικό και τον εξακολουθητικό μέλλοντα της παθητικής φωνής.			

Η Ραλλού σας προτείνει.

- Δαράκη Πέπη, *Όταν βρω ένα θησαυρό*, εκδ. Άγκυρα, Αθήνα, 2000.
 Κάβουρας Μάρκος, *Το μεγάλο μυστικό*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2004.
 Κοντολέων Μάνος, *Ο αδελφός της Ασπασίας*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2003.
 Λουντέμης Μενέλαος, *Ένα παιδί μετράει τ'άστρα*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1999.
 Ντίκενς Κάρολος, *Όλιβερ Τουίστ*, εκδ. Μίνωας, Αθήνα, 1999.
 Προκόφιεφ Σεργκέι, *Ο Πέτρος κι ο Λύκος*, εκδ. Άγκυρα, Αθήνα, 1995.
 Πυλιώτου Μαρία, *Το κάστρο μας*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2001.
 Σαρή Ζωρζ, *Τα στενά παπούτσια*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1991.
 Ψαραύτη Λίτσα, *Ο Θωμάς*, εκδ. Άγκυρα, Αθήνα, 2003.

www.e-child.gr

www.junior.gr

www.kidsnet.gr

Ανθολόγιο: **Μαρία Πυλιώτου**, «Χαρούμενοι χαρταετοί»
Μάρω Λοϊζου, «Η Κατερίνα και ο Αόρατος στο σκοτάδι»

7

Ενότητα

Η ελιά

Σ' αυτή την ενότητα

- Θα μάθουμε:
 - ▶ Να υποστηρίζουμε την άποψή μας με επιχειρήματα.
 - ▶ Να γράφουμε ένα βιογραφικό σημείωμα.
 - ▶ Να βρίσκουμε τις βασικές πληροφορίες που αναγράφονται σε μια ετικέτα.
- Θα μάθουμε επίσης:
 - ▶ Πώς λειτουργεί η παράγραφος μέσα στο κείμενο.
 - ▶ Τα πάθη των φωνηέντων.
 - ▶ Να κλίνουμε θηλυκά ουσιαστικά.
 - ▶ Να κλίνουμε τον αόριστο της παθητικής φωνής.
 - ▶ Λέξεις και εκφράσεις που έχουν σχέση με την ελιά και το λάδι.
- Θα γνωρίσουμε:
 - ▶ Μύθους που έχουν σχέση με την ελιά.
 - ▶ Συνταγές με ελαιόλαδο.

... και όλα αυτά μαθαίνοντας τη σημασία που έχει η ελιά και το λάδι στη διατροφή μας, στον πολιτισμό μας, στη ζωή μας !

Η Ελιά

Είμαι του ήλιου θυγατέρα*
 η πιο απ' όλες καϊδευτή,
 χρόνια η αγάπη του πατέρα
 σ' αυτόν τον κόσμο με κρατεί.
 Όσο να γείρω νεκρωμένη,
 αυτόν το μάτι μου ζητεί.
 Είμαι η ελιά η τιμημένη!

Όπου κι αν λάχω* κατοικία,
 δεν μου απολείπουν οι καρποί.
 Ως τα βαθιά μου γερατεία
 δε βρίσκω στη δουλειά ντροπή.
 Μ' έχει ο Θεός ευλογημένη
 κι είμαι γεμάτη προκοπή.
 Είμαι η ελιά η τιμημένη!

Φρίκη, ερημιά, νερό, σκοτάδι,
 τη γη τη θάψαν μια φορά.
 Εμέ ζωής φέρνει σημάδι
 στο Νώε η περιστέρα.
 Όλης της γης είχα γραμμένη
 την ομορφάδα και χαρά.
 Είμαι η ελιά η τιμημένη!

Εδώ στον ίσκιο μου αποκάτου
 ήρθ' ο Χριστός ν' αναπαυθεί
 κι ακούστηκε η γλυκιά λαλιά Του
 λίγο προτού να σταυρωθεί.
 Το δάκρυ Του, δροσιά αγιασμένη,
 έχει στη ρίζα μου χυθεί.
 Είμαι η ελιά η τιμημένη!

Κωστής Παλαμάς

(από το βιβλίο του Χάρη Σακελλαρίου, Μύθοι και περιέργα από τον κόσμο των φυτών, εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ ΚΑΙ Σ^ας Α.Ε., Αθήνα, χ.χ.)

*Ομαδική Συμμετοχή: Στάπας Μικές, Μαχίνη Ειρήνη, Φραγκονικολάου Ευθύμιος, Δρόσος Ιωάννης, Διακογιώργης Μανόλης.
 περιοδικό Ελιά και Ελαιόλαδο, Τεύχος 44ο, εκδ. Άξιον Εκδοτική*

* θυγατέρα: κόρη

* λάχω: τυχαίως

1. Ο ποιητής Κωστής Παλαμάς θαύμαζε το δέντρο της ελιάς για την ομορφιά του και την ιστορία του. Γράψτε στο κουτάκι τον αριθμό της στροφής του ποιήματος που περιγράφει ότι:

- η ελιά είναι το δέντρο που συμβολίζει την ελπίδα και την ειρήνη.
- η ελιά μεγαλώνει με τη ζεστή φροντίδα του ήλιου.
- η ελιά είναι το δέντρο που ξεκουράστηκε και ευλόγησε ο Χριστός.
- η ελιά προσφέρει τους καρπούς της στους ανθρώπους για πάρα πολλά χρόνια.

2. Ποιος στίχος επαναλαμβάνεται στο ποίημα; Γιατί πιστεύετε ότι ο ποιητής επαναλαμβάνει αυτόν το στίχο;

3. Η Ραλλού ανακάλυψε στο ποίημα κάποιες λέξεις, οι οποίες έχασαν το φωνήεν τους και στη θέση του υπάρχει τώρα μια απόστροφος ('). Βρείτε αυτές τις λέξεις και ξαναγράψτε τες δίνοντάς τους πίσω το φωνήεν που έχασαν.

απ' όλες → από όλες,

.....

1. Όταν μια λέξη τελειώνει σε φωνήεν και η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από **φωνήεν**,

- ▶ μερικές φορές χάνεται το τελικό φωνήεν της πρώτης λέξης. Τότε λέμε ότι η λέξη παθαίνει **έκθλιψη** π.χ. **θα αρχίσω** → θ' αρχίσω.
- ▶ μερικές φορές χάνεται το αρχικό φωνήεν της δεύτερης λέξης. Τότε λέμε ότι η λέξη παθαίνει **αφαίρεση** π.χ. **τα έφερε** → τα 'φερε.

2. Όταν μια λέξη τελειώνει σε φωνήεν και η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από **σύμφωνο**, μερικές φορές χάνεται το τελικό φωνήεν της πρώτης λέξης. Τότε λέμε ότι η λέξη παθαίνει **αποκοπή**.

π.χ. **κόψε το** → κόψ' το

- ▶ Ο σύνδεσμος **και**, όταν παθαίνει έκθλιψη, γράφεται **κι** π.χ. **και άλλη** → **κι άλλη**
- ▶ Το επίρρημα **μέσα**, όταν παθαίνει έκθλιψη, γράφεται → **μέσ'** π.χ. **μέσα από** → **μέσ' από**, ενώ όταν παθαίνει αποκοπή, γράφεται → **μες** π.χ. **μέσα στο σπίτι** → **μες στο σπίτι**

Ξαναγράψτε τις φράσεις που είναι στην παρένθεση χρησιμοποιώντας την απόστροφο (') όπου χρειάζεται για να δείτε πώς, στο παραμύθι «Η Δέσποινα και το περιστέρι», η μικρή Δέσποινα συνάντησε την ελιά.

(Το άλλο) πρωί, όταν οι πρώτες νλιαχτίδες γλίστρησαν (από το) παράθυρο, η Δέσποινα ξύπνησε και νόμισε ότι φαντάστηκε (το όμορφο) περιστέρι. Πήγε στην κουζίνα (και όταν) γύρισε (με ένα) ποτήρι γάλα στο δωμάτιό της (το είδε) να κάθεται πανέμορφο στο περβάζι. Κρατούσε κάτι μαύρο και μικρό στο ράμφος του.
 – (Τι είναι) αυτό; ρώτησε η Δέσποινα. Μοιάζει με κουκούτσι.
 – Εγώ (το έφερα).....! αποκρίθηκε το περιστέρι. Φύτεψέ το στον κήπο σου (και αύριο) το πρωί θα δεις!
 Όταν ξύπνησε (το άλλο)..... πρωί, όπως περνούσε (από το) παράθυρο την είδε. Εκεί, στον κήπο (μέσα στις) πολύχρωμες μοσχοβολιές μια μικρή φουντωτή ελιά είχε φυτρώσει. Σκαρφάλωσε σβέλτα στη μικρή ελιά και κάθισε (σε ένα) κλαδί κοντά στο περιστέρι. Χάρηκε που θα ξεκινούσαν (για αυτό) το παράξενο ταξίδι (με ένα) δέντρο αλλιώτικο (από τα άλλα)

Ευγένιος Τριβιζάς, Η Δέσποινα και το περιστέρι, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2003 (δισκευή)

► Διαλέξτε από το παραπάνω κείμενο και γράψτε δυο λέξεις στις οποίες υπάρχει:

έκθλιψη:, αφαίρεση:, αποκοπή:

4. Βάλτε τα γράμματα στη σωστή τους σειρά και ανακαλύψτε ποιες λέξεις από το ποίημα κρύβονται στους καρπούς της ελιάς.

Οι μύθοι και η ελιά

Η ελιά δώρο της Αθηνάς

Ο πιο γνωστός αρχαίος μύθος, που αναφέρεται στην καλλιέργεια της ελιάς είναι εκείνος που θεωρεί το δέντρο δώρο της Αθηνάς. Όλα ξεκίνησαν από τη διαμάχη ανάμεσα στην Αθηνά και στον Ποσειδώνα που μάλωναν για την κυριαρχία στην Αττική.

Αποφασίστηκε να προσφέρει ο καθένας από ένα δώρο ακριβό. Νικητής σ' αυτόν το διαγωνισμό θα ήταν εκείνος που η προσφορά του θα ήταν η πιο πολύτιμη για την πόλη.

Ο Ποσειδώνας, θεός-κυρίαρχος των θαλασσών, σήκωσε την τρίαινά του και την κάρφωσε στον ιερό βράχο της Ακρόπολης. Αλμυρό νερό άρχισε να αναβλύζει και να κυλά στα ριζά του βράχου. Πίστευε ο Ποσειδώνας πως αυτή η πηγή στο άνυδρο τοπίο της Αττικής θα μπορούσε να του προσφέρει τη νίκη. Η Αθηνά δε χρειάστηκε να κάνει καμιά εντυπωσιακή κίνηση.

Έσκυψε μόνο και φύτεψε στον ίδιο τόπο μια ελιά. Μέσα σε λίγη ώρα είχε βλαστήσει και το ασημοπράσινο φύλλωμά της τους είχε όλους εντυπωσιάσει.

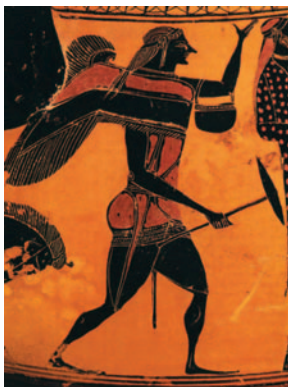
Αυτό ήταν. Τέτοιο δέντρο δεν υπήρχε ως τότε στον κόσμο. Οι άνθρωποι δεν μπορούσαν να απολαύσουν μαγειρεμένο φαγητό ούτε μπορούσαν να απολαύσουν μια φωτισμένη νύχτα, αφού δεν υπήρχε το κατάλληλο καύσιμο για τους λύχνους, το πιο εξελιγμένο φωτιστικό μέσο της εποχής. Οι υπόλοιποι θεοί έκριναν πως το δώρο της Αθηνάς ήταν ανεκτίμητης αξίας.

Νίκος & Μαρία Ψιλάκη - Ηλιάς Καστανάς. Ο πολιτισμός της ελιάς, εκδ. Καρμάνωρ, Ηράκλειο, 1999.

Η ελιά του Αρισταίου

Ο Αρισταίος ήταν γιος του Απόλλωνα και της Κυρήνης, γεννήθηκε στη Λιβύη και ο Ερμής τον πήρε και τον πήγε στη Γαία και στις Ώρες για να τον αναθρέψουν. Ήταν ένα χαρισματικό παιδί που έζησε ονειρεμένα χρόνια κοντά στις όμορφες και πολύξερες Νύμφες. Οι Μούσες, που, όταν μεγάλωσε, του είχαν αναθέσει τη φύλαξη των κοπαδιών τους στη Φθία, του δίδαξαν τη μαντική και την ιατρική τέχνη.

Μελανόμορφος αμφορέας που απεικονίζει τον Αρισταίο, γύρω στο 540 π.Χ. Ελληνική Μυθολογία, Εκδοτική Αθηνών, τόμος 3ος, Αθήνα, 1986.

Οι Νύμφες πάλι του έμαθαν πώς να καλλιεργεί τα αμπέλια και τις ελιές, πώς να φροντίζει τα μελίσσια και πώς να κάνει το γάλα τυρί. Ο τόπος εκεί ήταν γεμάτος αγριελιές κι οι Νύμφες τού έδειξαν πώς να τις καλλιεργεί, να τις μπολιάζει για να δίνουν καρπό, να αλέθει τον καρπό του ελαιόδεντρου και να παίρνει το πολύτιμο αλλά άγνωστο ως τότε ελαιόλαδο. Οι αρχαίοι πίστευαν πως ο Αρισταίος ανακάλυψε το ελαιοπιεστήριο και έτσι τους έδειξε τον τρόπο να παίρνουν εύκολα το λάδι από τις ελιές.

Ο Αρισταίος δεν κράτησε αυτά τα μυστικά για τον εαυτό του αλλά με τη σειρά του δίδαξε τις τέχνες αυτές στους

ανθρώπους. Η Μυθολογία μάς λέει πως ταξίδεψε σε πολλά μέρη της Ελλάδας. Πήγε στη Σαρδηνία και κατόπιν στη Σικελία, όπου βρήκε εξαιρετικά γόνιμη γη για να καλλιεργήσει τις ελιές. Εκεί τιμήθηκε ως θεός-προστάτης των ελαιοκαλλιεργητών. Από τότε τα δάση της αγριελιάς, που υπήρχαν γύρω από τη Μεσόγειο, άρχισαν να καλλιεργούνται, τα άγρια δέντρα άρχισαν να μπολιάζονται και οι άνθρωποι έμαθαν να χρησιμοποιούν τον πολύτιμο καρπό της ελιάς στη διατροφή τους. Ο Αρισταίος τιμήθηκε από τους ανθρώπους όσο λίγοι θνητοί για την πλούσια προσφορά του.

Νίκος & Μαρία Ψιλάκη-Ηλίας Καστανάς, Ο πολιτισμός της ελιάς, Εκδόσεις Καρμάνωρ, Ηράκλειο, 1999 (διασκευή)

1. Τα κείμενα που διαβάσατε είναι μύθοι.

- Ποιο είναι το θέμα του κάθε μύθου;
- Γιατί διαγωνίζονταν ο θεός Ποσειδώνας και η θεά Αθηνά;
- Ποιο δώρο προσέφερε ο κάθε θεός στην πόλη;
- Γιατί πιστεύετε ότι οι υπόλοιποι θεοί διάλεξαν το δώρο της θεάς Αθηνάς;
- Ποιες τέχνες έμαθε ο Αρισταίος από τις Μούσες και ποιες από τις Νύμφες;
- Γιατί ο Αρισταίος τιμήθηκε ως θεός-προστάτης των ελαιοκαλλιεργητών;

2. Θα θέλατε να κάνετε ένα ταξίδι στο παρελθόν και να βρεθείτε την ημέρα που ο θεός Ποσειδώνας και η θεά Αθηνά διαγωνίζονται; Χωριστείτε σε τρεις ομάδες.

- ▶ Η πρώτη ομάδα θα υποστηρίζει τη θεά Αθηνά, η δεύτερη το θεό Ποσειδώνα και η τρίτη θα κάνει τους θεούς που θα είναι οι κριτές.
- ▶ Συζητήστε στην ομάδα σας τα επιχειρήματα που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν η θεά Αθηνά και ο θεός Ποσειδώνας για να πείσουν τους υπόλοιπους θεούς ότι το δώρο που προσέφερε ο καθένας από αυτούς ήταν το πιο πολύτιμο δώρο για την πόλη.
- ▶ Η ομάδα των κριτών θα αξιολογήσει τα επιχειρήματα της κάθε ομάδας και ποιος ξέρει... μπορεί η Αθήνα να αλλάξει όνομα!!!

3. Ο Αρισταίος δίδαξε στους ανθρώπους όσα του έδειξαν οι Νύμφες για την καλλιέργεια της ελιάς. Βρείτε και αντιγράψτε από το μύθο τις φράσεις στις οποίες φαίνεται τι έδειξαν οι Νύμφες στον Αρισταίο σε σχέση με την ελιά.

.....

.....

.....

.....

- ▶ Διαβάστε τις παραπάνω φράσεις βάζοντας στη θέση του κόμματος (,) το σύνδεσμο «και».